

CONCEPTUL ȘI METODOLOGIA EVALUĂRII PERFORMANTELOR ÎN DANSUL SPORTIV

Eleonora VARNACOVA, doctorandă

<https://orcid.org/0000-0003-2730-9983>

Zoia GUȚU, doctor în științe pedagogice, profesor universitar

<https://orcid.org/0000-0001-8493-4756>

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Rezumat. În articolul dat se fundamentează un concept de evaluare a performanțelor în dansul sportiv. Acest concept se axează pe două dimensiuni interconexe: demersul ce ține de teoria evaluării și demersul ce ține de indicatori specifici coregrafiei, în cazul dat, a dansului sportiv: ritmul, postura, interpretarea tehnică, prezentarea/ muzicalitatea. În articol sunt specificate particularitățile evaluării performanțelor artistice, care diferă de cele cognitive/ academice, în primul rând, prin criterii și tipologia produselor artistice/ coregrafice. Totodată sunt formulate reguli de evaluare a performanțelor prin sistemul "Skating" – metodă de acumulare a punctelor care oferă prioritate „majorității” și „performanței generale”. Tot în acest articol sunt deduse avantajele și dezavantajele acestei metode.

Cuvinte-cheie: evaluare, performanță, coregrafie, dans sportiv, evaluatori, tipuri de evaluare, metoda "Skating".

THE CONCEPT AND METHODOLOGY OF PERFORMANCE ASSESSMENT IN SPORTS DANCE

Abstract. In the given article, a concept of performance evaluation in sports dance is founded. This concept focuses on two interconnected dimensions: the approach related to the evaluation theory and the approach related to specific indicators of choreography, in the given case, of sports dance: rhythm, posture, technical interpretation, presentation/ musicality. The article specifies the particularities of the evaluation of artistic performances, which differ from cognitive/ academic ones, first of all, by criteria and typology of artistic/choreographic products. At the same time, performance evaluation rules are formulated through the "Skating" system - a method of accumulating points that gives priority to the "majority" and "general performance". Also in this article the advantages and disadvantages of this method are deduced.

Keywords: evaluation, performance, choreography, sports dance, evaluators, types of evaluation, "Skating" method.

Introducere

Evaluarea, în genere, și în arta coregrafică, în special, este unul dintre termenii greu de definit sau care poate avea definiții multiple și contradictorii. Evaluarea performanței, în arta coregrafică, alături de pregătirea și formarea dansatorilor-sportivi, reprezintă componenta centrală a acestui proces. Evaluarea este și un mijloc de bază de realizare a feed-backului, care oferă informații pentru aprecierea performanțelor, pentru autoreglare, dar și pentru luarea deciziilor de îmbunătățire a performanțelor și de pregătire a artiștilor în cazul dat, a dansatorilor în domeniul dansului sportiv.

Literatura de specialitate înregistrează mai multe definiții ale noțiunii de evaluare a

rezultatelor unui proces. Din această multitudine de definiții, deducem, că evaluarea:

- a) este un proces, o activitate etapizată, desfășurată în timp;
- b) este o componentă indispensabilă a procesului de formare a artiștilor/ dansatorilor;
- c) se rezumă la obținerea performanțelor finale în cadrul diferitor întreceri/ manifestări, ce vizează demersuri și probleme mult mai complexe;
- d) implică măsurări, comparații, aprecieri, clasificări, ce permit adoptarea unor decizii menite să stabilească categoria performanței, pe de o parte, și să îmbunătățească procesul de pregătire a dansatorilor, pe de altă parte.

Procesul evaluării performanțelor în dansul sportiv presupune următoarele acțiuni relativ distincte: măsurarea, aprecierea, valorificarea, adoptarea măsurilor de analizare și de valorizare.

Măsurarea și evaluarea reprezintă un alt cuplu de termeni care apare frecvent în studiile privind evaluarea. În ceea ce privește raportul dintre sferile celor două noțiuni, se pot identifica două moduri de abordare:

- unul care consideră evaluarea drept o formă a măsurării, și anume: o formă „mai slabă”, care constă în determinarea cu aproximație a unei anumite cantități sau prin care se acordă semnificații cantitative caracteristicilor calitative;
- celălalt, care consideră măsurarea drept o formă a evaluării, și anume; o formă de evaluare riguroasă, metrică, efectuată asupra laturilor cantitative ale fenomenelor evaluate [1, p. 444].

Rezumând această succintă analiză, considerăm că sunt permise următoarele enunțuri cu privire la raporturile dintre măsurare și evaluare în domeniul artei coregrafice:

- ✓ evaluarea este o formă a măsurării aplicabilă fenomenelor esențialmente calitative, în sensul că evaluarea, similar măsurării, este o modalitate de determinare a dimensiunilor sau raporturilor (cu sens cantitativ/ frecvență, ordine, intensitate) dintre fenomenele și caracteristicile calitative;
- ✓ evaluarea se deosebește de măsurare prin aceea că relația dintre obiectul măsurării (evaluării) și sistemul de măsurare este mijlocită de semnificații, așa încât mărimea evaluată (în sensul ei cel mai larg, inclusiv prin acordare de calificative) depinde atât de proprietățile intrinseci ale obiectului evaluat, cât și de sensul pe care evaluatorul sau sistemul de evaluare îl acordă proprietăților respective [2, p.173-174].

Noțiunile „apreciere” și „evaluare” deseori apar împreună, fie cu semnificații similare sau foarte apropiate.

Tipologia clasică a evaluării – *evaluarea inițială*, *evaluarea continuă/ formativă* și *evaluarea finală* – este validă și pentru acest proces în domeniul coregrafiei și, în speță, a dansului sportiv, reflectând specificul acestuia.

În acest sens, *evaluarea inițială* are următoarele funcții:

- stabilește nivelul de pregătire a dansatorilor înaintea începerii realizării unui program

de formare;

- constituie o condiție importantă pentru proiectarea procesului de pregătire/ antrenare a dansatorilor.

Evaluarea continuă se aplică pe tot parcursul pregătirii dansatorilor și stimulează participarea pentru implicarea activă în acest proces.

Evaluarea sumativă se aplică în două contexte:

1. *Evaluarea finală* a pregătirii dansatorilor-sportivi pentru participarea la întreceri sau alte activități artistice (concerte, festivaluri etc.)
2. *Evaluarea finală* în cadrul întrecerilor, concertelor, organizate special, în vederea evaluării performanțelor dansatorilor.

Forma de bază a evaluării finale a performanțelor este *arbitrajul*.

Conceptul evaluării performanțelor prin intermediul *arbitrajului*

Întrecerea pe ring a dansatorilor reprezintă un prilej de manifestare și comparare a capacităților individuale, dar și al nivelului tehnic al perechilor. În același timp constituie un mod de evaluare a eficienței pregătirii lor în formări și nu în ultimul rând ordonează clasamentul lor în funcție de categorie și de vârstă. Caracterul de întrecere pe ringul de dans, nu apare cu nimic mai prejos decât în alte „arene” ale altor ramuri sportive. El este cel care evidențiază în primul rând, cele mai bune perechi ale competiției și motivează fiecare pereche în spiritul sportiv. Oriunde „se pune problema sistemului de arbitraj în dansul de gală (în mass-media, între dansatorii înșiși, antrenorii sau părinții acestora), se aud o mulțime de plângeri cu privire la obiectivitatea evaluării. Aparent, principala întrebare contradictorie este „ce e dansul sportiv: un sport sau o artă?” Această nedumerire se reflectă și în faptul că este destul de dificil să se creeze un sistem perfect de evaluare a performanțelor dansatorilor. Se va lua în considerație că nivelul abilităților de dans în fiecare clasă valorică sunt diferite. Prin urmare, pe măsură ce o pereche trece de la o clasă la alta și își îmbunătățește nivelul de interpretarea tehnică și artistism, evaluarea dansului lor va fi influențată într-o măsură mai mare de diverși factori. De exemplu, în clasa „N”, (începători) evaluatorii vor acorda mai multă atenție muzicalității dansatorilor începători, „pătrunderea lor în muzică” - un simț al ritmului, o poziție corectă și uniformă a corpului pe orizontală și verticală. Perechile ajunse la un nivel mai avansat deja trebuie să cunoască la perfecție criteriile ce țin de ritmul muzicii și de o ținută corectă, aceste două aspecte fiind automatizate la nivel fizic. Prin urmare, dansul lor va fi judecat mai strict de către arbitrii, privirea fiind atrasă de tehnica mișcărilor, stilul individual de dans, prestația artistică și dinamica în pereche.

În acest articol, vom aborda cum și ce evaluează evaluatorii la turnee, pentru ce se străduiesc sportivii-dansatori și ce dividende aduc participarea și victoriile la competițiilor de dans. Acordarea punctajului în urma prestației dansatorilor este urmată de un șir de

criterii de bază, precum:

- Ritmul
- Postura
- Interpretarea tehnică
- Dinamica în pereche
- Prezentarea/ muzicalitatea.

Evaluarea performanței fiecărui dans începe din momentul în care cuplul și-a luat poziția inițială de dans și se termină cu ultimul acord al acompaniamentului muzical. Din acest considerent evaluatorii sunt cunoscuți cu aspectele fiecărui criteriu, pentru a reuși mai rapid și obiectiv da o notă perechilor participante.

Ritmul – este partea integrată a muzicii, el redă vitalitate, pulsație, fiind din toate punctele de vedere un element indispensabil conturării ideii muzicale . În timpul dansului ,ritmul reprezintă executarea corectă a mișcărilor în armonie cu muzică. Structura ritmică a mișcărilor reprezintă caracterul fiecărui dans. În cadrul evaluării concursurilor de dans sportiv un prim criteriu de notare a dansatorilor-sportivilor și cel mai important pentru prima tură, criteriile muzicale:

- Simțul ritmului;
- Simțul tempoului;
- Coerența acțiunilor în ritmul muzicii;
- Sincronizarea acțiunilor în ritmul muzicii.

Tempoul reprezintă gradul de mișcare mai rară sau mai accelerată, sau viteza cu care se succed timpii într-o măsură, frază sau bucată muzicală. Se exprimă grafic de către autor, la începutul sau pe parcursul bucății muzicale prin indicații specifice. Pentru a dansa cu adevărat în muzică este nevoie de a evidenția fiecare accent muzical și fiecare pauză în dans. Aceasta este o interpretare a unei compoziții muzicale specifice – toate mișcărilor din dans ar trebui să corespundă naturii muzicii – lobi puternici să iasă în evidență, cei slabi să fie încet prelucrați. Pentru clasele “N”(începătoare) se va ține cont de faptul că perechea dansează mișcărilor corect și coerent în tempou. În clasele începătoare dansează copii mici, care își fac prestația la primele lor competiții, iar din acest motiv, cel mai important criteriu este muzica.

Postura – reprezintă poziția partenerilor , liniile verticale și orizontale ale corpului. Aceste linii includ: linia coloanei vertebrale; liniile bazinului ,liniile umerilor; liniile gâtului și pozițiile capului; pozițiile mâinilor și poziția picioarelor.

O postura bună te face să arăți elegant și conferă încredere, îmbunătățește echilibrul și controlul perechii. Rezultatele unei perechi sunt de multe ori direct proportionale cu corectitudinea posturii din timpul dansului. Poziția corpului trebuie să fie dreaptă, cu coloana vertebrală întinsă în sus. Omoplații sunt îndreptați în jos și în părți. Greutatea corpului egal repartizată pe ambele picioare. Verticala corpului este o linie imaginată

paralela cu coloana vertebrala, care uneste vertexul (centrul creștetului capului) cu punctul aflat între talpile dansatorilor. Linia umerilor și linia șoldurilor (bazinului) sunt linii imaginare care unesc cei doi umeri și sunt poziționate orizontal. Fiecare dintre programele de dans sportiv își au o caracteristică deosebită a posturii individuale și în pereche. După corectitudinea posturii evaluatorul evidențiază atitudinea și încrederea perechilor participante.

Interpretarea tehnică este modalitatea corectă de efectuare a mișcărilor individuale sau cu partener. Tehnica este modalitatea prin care se procesează mișcărilor pentru a oferi control, caracter și stil în dans. Prin calitate tehnică înțelegem anumite abilități motrice ale dansatorului, reflectate prin controlul acțiunii, asupra poziția corpului și asupra structurii mișcărilor executate. În fiecare stil de dans se folosește termeni, acțiuni și mișcări specifice. Vocabularul tehnic al dansatorului crește odată cu dezvoltarea sa. Tehnica dezvoltă stereotipuri biomecanice în diferite mișcări. Practica este esențială pentru a obține excelența tehnică în dansul sportiv. Învățarea ideomotorie combină repetiția fizică și antrenamentul mental (vizualizarea în minte a unei imagini clare a sarcinii care urmează a fi elaborată, permițând creierului să o folosească ca instrucțiune pentru acțiune).

Dinamica în pereche înseamnă echilibru în pereche, conducere, amplitudinea și volum mișcărilor corespunzătoare structurii ritmice pe bază figurilor, elementelor și acțiunilor tehnice, ale dansurilor sportive.

Muzicalitatea reprezintă receptivitate emoțională, artistismul, posibilitatea unei perechi într-o singură stare psihologică, prin crearea de imagini și construirea unui complot, pentru a dezvălui natura și starea de spirit a melodiei care sună în conformitate cu baza ritmică a dansului interpretat.

Prezentarea unei perechi se bazează pe armonia interacțiunii dintre partener și parteneră, conlucrarea în tandem a celor doi parteneri. Capacitatea de a-și forma pe parcursul anilor un stil aparte de interpretare a mișcărilor și ținuta scenică completată de costumul, care creează o imagine deplină a dansatorului în cadrul competiției de dans sportiv.

Indicatori de apreciere a performanței prin sistemului „Skating” și alte tipuri de evaluare

Indicatorii de apreciere a performanței reprezintă un instrument de măsurare a succesului. Scopul indicatorilor de performanță este să monitorizeze progresul înregistrat de-a lungu timpului și să faciliteze luarea unor decizii eficiente. În cazul competițiilor de dans, scopul indicatorilor de performanță este de a aprecia capacitățile și pregătirea dansatorilor, în urma prestației pe platoul de dans.

Cel mai popular și întrebuințat sistem de calcul a punctajului este *Sistemul Skating*. Aceasta este o metodă de compilare a punctelor la concursurile de dansuri sportive, fiind

folosit pentru rundele finale ale concurenților și se bazează pe o metodă care oferă prioritate „majorității” și „performanței generale”, așa cum sunt date de punctajele arbitrilor, pentru a rezolva problemele care apar în ceea ce poate fi o determinare subiectivă a calității acestui sport. Versiunea originală a principiului majorității a fost formulată de Arthur Dawson și a fost introdusă de British Official Board of Ballroom Dancing (acum British Dance Council) în 1937. După unele îmbunătățiri în 1947 și 1948, sistemul nu a fost schimbat din nou de către Consiliul Oficial, până în 1956. A fost folosit pentru prima dată în timpul festivalului de dans de la Blackpool din Anglia în 1954 și a fost adoptat treptat în competițiile de dans sportiv din întreaga lume. Sistemul permite obținerea rezultatelor care țin cont de opinia majorității arbitrilor, chiar dacă aceștia au evaluat diferit perechile.

În continuare vom explica cum funcționează sistemul de calcul a punctajului, având la bază **11 reguli**:

Regula 1. La fiecare rundă, evaluatorii trebuie să aleagă numărul de perechi care a fost specificat de arbitrul principal, pentru a trece în următoarea etapă.

Regula 2. În runda finală, fiecare evaluator notează după propria părere stabilind locul unei perechi pentru fiecare dans aparte.

Regula 3. Pentru cea mai bună pereche în finală, se acordă locul I, altei perechi locul II, locul III etc.

Regula 4. În finală, evaluatorul nu poate pune pe același loc pentru un dans, la mai multe perechi.

Regula 5. Perechea câștigătoare se consideră „acea pereche care din partea majorității arbitrilor are locul I. Perechea ce va obține locul II trebuie să acumuleze puncte de la mai mult de jumătate din evaluatori care au dorit să ofere locul II.

Regula 6. Dacă 2 sau mai multe perechi, acumulează puncte identice și se plasează pe același loc, atunci locul se va oferi perechii care a obținut mai multe puncte identice.

Regula 7 (a). Dacă două sau mai multe cupluri au aceeași „majoritate” pentru un anumit loc, acel loc va fi atribuit cuplului care are totalul minim de locuri acordat de evaluatorii care constituiesc acea majoritate.

Regula 8. Dacă niciuna din perechi nu are „majoritatea” necesară pentru un loc, atunci este necesară o majoritate pentru cel mai apropiat loc inferior. Dacă niciun cuplu nu are majoritatea necesară pentru primul loc, câștigătorul dansului este cuplul cărui i-au fost acordate locurile „al doilea și mai sus” de majoritatea evaluatorilor.

Regula 9. Câștigătorul concursului este cuplul care are locul minim total pentru toate dansurile.

Regula 10. Dacă două sau mai multe perechi au aceeași sumă la calcularea locurilor, atunci perechea câștigătoare este cea care a avut mai multe câștiguri la notarea dansurilor separat.

Regula 11. Dacă, la însumarea rezultatelor generale a întregului concurs, la repartizarea locurilor, apare un rezultat contraversat, care nu poate fi calculat în baza regulilor 9 și 10, atunci este necesar să se folosească evaluările tuturor evaluatorilor la toate dansurile și aplicare succesivă începând de la a 5-8 regulă.

Sistemul „*Skating*” este recunoscut ca cel mai semnificativ și real pas spre obiectivitatea punctajului final în competițiile de dans sportiv. Dar este foarte important să menționăm, că dacă ținem cont de cerințele Comitetului Olimpic Internațional pentru o maximă obiectivitatea evaluării performanțelor dansatorilor-sportivilor în concursuri, nu este suficient. Prin urmare, una dintre sarcinile principale ale specialiștilor din domeniul dansului este de a îmbunătăți sistemul de evaluare în așa fel încât obiectivitatea însumării rezultatelor competițiilor de orice statut și rang să fie maxime.

Pe parcursul evoluției competițiilor de dans sportiv, și a profesionalității interpretării tehnice evaluatorii erau în continuu căutare a unor metode din ce în ce mai obiective de aprecierea a performanțelor perechilor participante.

În urma studierii materialului metodologic cu privire la evaluare în dans sportiv, și cercetări asupra mai multor tipuri de concurs și scopul desfășurării lor, s-a reușit să se evidențieze mai multe tipuri de evaluare:

- *Evaluarea după metoda prestației individuale* – este un tip de evaluare care desfășoară turele preliminariei după normele standarte.
- *Evaluarea conform divizării criteriilor* – este un tip de evaluare care desfășoară turele preliminariei după normele standarte.
- *Evaluarea prin metoda 3D* – acest tip de evaluare este folosit de arbitri pentru toate disciplinele, categoriile, stilurile și grupele de vârstă în care concurenții dansează cu muzica lor individuală.
- *Evaluarea prin metoda 4D* – este un tip de evaluare folosit de evaluatori exclusiv pentru toate disciplinele cu caracter de Show.
- *Sistema 2.0* – în 2009, Departamentul de Atletism WDSF a introdus un sistem inovator de evaluare a performanței dansului sportiv.

Aceste tipuri de evaluare au fost concepute cu scopul de-a identifica cel mai optim, transparent și corect tip de notare.

E de menționat că metodologia propusă poate fi aplicată și la evaluarea unor compoziții coregrafice în baza dansului sportiv adaptând-o la specificul acestora.

În loc de concluzii

Dansul sportiv, odată cu dezvoltarea sa, a suferit numeroase modificări. Cu toate acestea, în ciuda tuturor îmbunătățirilor pe care le aduce WDSF, problema evaluării obiective a performanțelor dansatorilor-sportivi este destul de acută. Există lucrări care analizează motivele neobiectivității evaluării în dansurile sportive. Sau iscat mai multe

motive a evaluării neobiective, după părerea noastră cele mai importante motive sunt evaluarea propriilor perechi, sau perechilor din clubul de dans unde activează evaluatorul în cauză, lipsa de experiență a evaluatorilor din cauza neajunsului de exigență și probe practice în cadrul examenelor de obținere a carnetului de evaluare. Evaluarea în dansul sportiv este un proces dificil care necesită ca fiecare evaluator să dețină cunoștințe, abilități, practică și experiență suficientă. Evaluarea obiectivă a unui evaluator depinde de mulți factori, aptitudinile sale profesionale și etica profesională, cunoașterea principalelor criterii de evaluare, care îl ajută să determine nivelul dansului executat al cuplurilor competitive care participă la competiție.

La concursuri se înregistrează un număr foarte mare de participanți, mai ales în categoria de vârstă 5-10 ani ce aparține clasei valorice începătoare. La acest capitol apare problema insuficienței timpului de vizualizare a tuturor perechilor participante, de aceea în multe organizații de dans sportiv, se practică metoda poziționării mai multor perechi pe același loc. Această metodă se practică pentru o motivație și încurajare a celor mai mici participanți la primele lor concursuri. După părerea noastră, aceasta abordare este eficientă și pentru evaluatori și pentru participanți, dar trebuie să fie strict aplicată doar la participanții la primul sau maxim al doilea concurs al lor. Prin urmare la aceste mici categorii de vârstă este la fel de greu evaluarea precum și la clasele superioare. Dacă la o clasă superioară evaluatorul poate observa concret toate criteriile necesare, atunci la clasele de începători se poate întâmpla, situația precum din zece participanți nici unul nu ascultă muzica, (care este cel mai important criteriu), dar totuși trebuie făcută o notare altor părți forte care le prezintă participantul. Așadar pentru a putea obține o evaluare corectă și transparentă, trebuie să avem un model de evaluator cu toate calitățile necesare profesionale. Considerăm că ar fi bine venită o atestare mai exigentă a viitorilor evaluatori. În cadrul examenului, pe lângă partea teoretică de cunoaștere a interpretării tehnice a mișcărilor, calcularea punctajului prin sistema Skating și organizarea concursului, ar trebui să mai posede multe testări practice precum:

- Evaluarea unei perechi care interpretează singură un oarecare dans. După prestația dansatorilor, persoana care susține probele de evaluare enumera dacă sunt greșelile pe care li-a identificat, și o explicație a opiniei sale.
- Evaluarea a două perechi care interpretează același dans, prin metoda de comparație. Identificarea greșelilor și explicația opiniei.
- După susținerea examenelor, evaluatori ar trebui să treacă o stagiere la câteva concursuri, monitorizați de unul din evaluatori din comisie. Trecerea acestor etape asigură obținerea carnetului de evaluator, ce va favoriza obiectivitatea evaluării în cadrul competițiilor de dans sportiv, și va permite o motivare pentru dansatori-sportivi de-a participa la cât mai multe competiții cu încrederea evaluatorilor care vor nota performanțele lor după merite.

Bibliografie

1. GUȚU, VI.; VICOL, M. *Tratat de pedagogie - între modernism și postmodernism*. Iași: Performantica, Institutul Național de Inventică, 2014.
2. VOICULESCU, E.; ALDEA, D. *Manual de pedagogie contemporană*. Cluj-Napoca: Risoprint, 2005.
3. СИНГИНА, Н.Ф. *Эволюция судейства в танцевальном спорте с точки зрения объективности*. В: Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 2019. № 6. с.44-46.
4. ФЕДОРЧЕНКО, Б.И. Как формировать необходимые профессиональные качества по судейству спортивных танцев. В: *Совершенствование системы подготовки в танцевальном спорте: материалы XIV Всероссийской научно-практической конференции*. М.: ФГБОУ ВПО «РГУФКСМиТ», 2014.